

Universitätsbibliothek Wuppertal

Totius Latinitatis lexicon

secundum tertiam editionem, ..., correctum et auctum labore variorum

Forcellini, Egidio

Schneebergae, 1835

Y

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1655](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:468-1-1655)

pti vili corona circumdatus erat, xystarchae similis purporato. P Translate. Tert. ad Mart. 3. Bonum agonem subituri estis, in quo agnothetes Deus vivus est, xystarches Spiritus Sanctus. F.]

*XYSTIANI, orum, incolae Xystis. Fuit autem Xystis, Σύρος, oppidum Cariae. Plin. 5, 29. B. A.

XYSTICUS, a, um, adj. Σύριος, ad xystum pertinens, vel ad ludos, et certamina, quae in xyto fiunt. Tertull. Pudic. 7. med. Spectaculum quadrigariorum, et gladiatori crux, et scenicae fodiatis, et xysticæ vanitatis. P Xystici sunt athletæ, qui se in xyto exercitant. Suet. Aug. 45. med. Nec tamen eo minus xysticorum concertationes, aut gladiatori pugnas severissime semper exigit. (Add. Galb. 15.) Inscr. ap. Grut. 332, 6. Athenodorus xysticus Paridi thymelicu bene merentur. Ulp. Dig. 3, 2, 4. Neque thymelici, neque xystici, nec agitatores ignominiosi habentur.

*XYSTILIS, is, f. nomen meretriculae ap. Plaut. Ps. 1, 2, 76. B. A.

XYSTRÆ, ae, f. Σύρος, strigilis: a Σύρω, rado. Est cogn. R. Inscr. ap. Mur. 1637, 6. L. Arruntius Xystra. F.]

XYSTUM, i, n. et Xystus, i, m. Σύριος et Σύρος, [Graecis erat porticus tecta, Latinis vero ambulatio hypaethra seu subdialis, passeggi scoperto, viale. Vocius etymon, et rei origo ap. Paus. 1, 6. c. 23. Ο σύριας περιθόλος καλεῖται Σύρος, ὅτι Ἡρακλεῖ τὸ Αμφιτρίωνος τὸ άσπρουν ἔγνετο, διαστήτη τῷ οὐρανῷ ἐνταῦθα, ἐπὶ οὐρανῷ ἡμέρᾳ αράς ἀνάστηε. Xystum itaque dictum est a Σύρῳ, rado, quia quotidie a sentibus purgabatur et radebatur. De prima apud Graecos significatiōne. Vitruv. 5, 11. Haec autem porticus Σύρος apud Graecos vocitatur, quod athletæ per hiberna tempora in teatris stadiis exercentur. Proxime autem xystum, et duplē porticum designentur hypaethra ambulationes, in quas Graeci παραδοσιῶν, nostri xysta appellant, in quas per hiemem ex xyto sereno coelo athletæ prodeunt exercentur. Add. 6, 10. P Ad Romanam vero consuetudinem haec spectant loca. Sen. Ira 3, 18. de Caligula: In xyto maternorum hortorum, qui porticum a ripa separat, inambulans, quosdam cum matronis, atque senatoribus ad lucernam decollavit. Plin. ep. 2, 17. Ante cryptoporticium xystus violis odoratus. Tert. Apol. 38. Nihil nobis est cum insania circi, cum impudicitia theatri, cum atrocitate arenae, cum xysti vanitate. F.] P Hujusmodi xysti apti erant ambulationibus et colloctionibus hominum, et circa villas exstrebant ornatus causa, consitis ordine arboribus ad umbram, floribus ad odorem, et sedilibus ad quietem. Hinc Vitruv. 5, 9. Media vero spatha, quae erant sub divo inter porticus, adornanda viridibus videntur. Plin. ep. 5, 6. Ante porticum xystus concitus in plurimas species, distinctusque buxo. Phaedr. 2, 5. Perambulante laeta domino viridia, Praecurrunt alium in xyto, sedans pulverem. Cic. Att. 1, 8. Hermas, et signa, et cetera, quae tibi ejus loci, et nostri sundii, et tuae elegantiae esse videbuntur, quam plurima, quam primumque mittas, et maxime, quae tibi gymnasii xystique videbuntur esse. Id. Acad. 4, 3. Cum pauca in xyto locuti essemus, tum eodem in spatio consedimus. Suet. Aug. 72. Praetoria sua, quamvis modica, non tam statuarum tabularumque pictarum ornata, quam xystis et nemoribus excoluit. Inscr. ap. Caledon. Marm. Moden. p. 206. Qui pecuniam contulerunt in Caesareum faciendum, in xytos Augustos novis operibus construendos ornandosque, etc.

Y

Y Graecorum vocalis est, qua in illorum dictiōibus scribendis tantum utimur. Hujus loco antiqui, qui peregrinari litteram nullam recipiebant, quintam Latinorum vocalem substituebant. Cic. Or. 48. Burrum semper Ennius, nunquam Pyrrhum: Vi pateteficerunt Bruges, non Phryges, ipsius antiqui declarant libri. Nec enim Graecam litteram adhibebant. Nunc autem etiam duas. Et cum Phrygum, et Phrygibus dicendum esset, absurdum erat aut tantum barbaris casibus Graecam litteram adhibere, aut recto casu solum Graece loqui: tamen et Phryges, et Pyrrhum aurum causa dicimus. Capell. 3, 58. Y appressis labris spirituque procedit, h. e. eo sono effertur, quo Galli et Brixiani et Bergomates suum u. P Aeson. Idyll. de litter. monosyll. 12, 9. Pythagorae bivium ramis pateo ambiguis Y. Dicitur littera Pythagorae, non quod ab eo inventa fuerit (est enim inventum Palamedis ex volatu grum), sed quod ejus figura utebatur ad significandum bivium vitae humanae per virtutes, aut per virtutem. Lactant. 6, 3. Dicunt, humanae vitae cursum Y litterae esse similem, quia unusquisque hominum, cum primum adolescentiae limen attigerit, et in eum locum venerit, partes ubi se via finit in ambas (Virg. A. 6, 540.), haereat nutabundus, etc. V. PYTHAGORAS. P Proprium est hujus litterae.

Tom. IV.

rae, ut initio dictionum perpetuo aspiretur. Quare quae ab ea incipiunt voces, in littera H quaerendae sunt.

*YACINTHUS, i. q. hyacinthus. Gloss. Lat. Gr. Yacinthus, ιάκυνθος. Sic Id. Ypocrita, υποχυτης. Ypotheca, υποθήκη. B. A.

Y N

*YNTALÖPEX, ecis, vel

M. (ed. A. Maior) 3, 34. Yntalopicas viseres de harenis profundis emergere non minus longitudinis cubitis X; eaeque quo poterant homines involant: ubi terminationem eras saltēm praetulerim: est enim ab ἄλλης, ut Chenatopex. Videntur (ait Maior) intelligendi Indici mures. B. A.

Y P

*YPOCRITA et *YPOTHECA. } V. in Yacinthus. B. A.

Y T

*YTUMNA, ae, Galliae Celticae flumen, alio nomine Itumna et Icauna. Guili. Aremoric. Philipp. 10. 640. At Senones et terra ferax a flumine Ytumna, Usque locum quo Sequanio Lupa confluit amni: ubi Icumna legendum censem Valesius. B. A.

Y U

*YUNGUS, i, vicus Galliae Belgicae, medio inter Remos Treverosque loco. Anton. Itin. P Cluverio est Ligny. B. A.

Z

Z Littera Graeca est, qua in Latinis dictionibus non utimur. Est semivocalis (ut ait Diomed. 2, 415.) ex genere litterarum duplicium. Valeat enim sd. Ejus loco nos substituimus interdum geminum ss, ut patrisso pro πατρός, pitiso pro πατέρω, interdum sd, ut Esdras pro Εζρας. Antiqui loco ejus unicum aliquando scribebant, ut Sacynthus pro Σάκυνθος, Sethus pro Σέθος. Nonnunquam d litteram loco ejus usurpabant, ut Medentius pro Μενέτιος. Sed hoc tantum apud antiquissimos, qui peregrinas nullas litteras recipiebant. P Pluribus contendit Pier. ad A. 7, 648. hanc litteram non semper esse duplē. V. et Voss. Gram. 1, 21.

Z A

*ZABDICENA, ae, regio sive pars Mesopotamiae. Ammian. 25, 23. vel 8. med. p. 434. Vales. cuius notam V. B. A.

[ZABERNĀ, ae, f. mantica seu pera, in qua, juxta Papiam, vestes ponuntur, et quidquid aliud. Vox barbara videtur, et ejusdem originis ac ap. Suidam ζάρη, lorica, et ζαραντόν, zabarum seu loricatum repositoryum, unde fortasse tabarum Italorum. Edict. Dioclet. p. 25. Pili neti ad diabernas, vel sacros P. 1., *decem; et mox: Zabernarum, vel sacrorum par habens pondo triginta, *quadraginta (lege quadragenis) h. e. un pojo di bisaccie. Scriptio autem differentia in diaberna et zaberna est ex Aeolica praepositione ζα pro διά. V. AVERTA; quae vox aliquam habet tum formae, tum significatio- nis cum hac nostra analogiam. F.]

ZABULUS, i, m. Ζάρος, idem qui Diabolus: a ζα particula intentiva: vel Aeolice pro διά. Lactant. Mort. persecut. 16. Novem proelis Zabulum cum satellitibus suis debellasti. P Scribitur et zabolus. Paullin. carm. ad Cyther. 597. Quibus perempti interibit Zabolus. Id. ep. 34, 10. V. Ambros. de fide contra Arian. 6. Cyprian. serm. 2. de zelo, et cf. Drus. ad Nor. Test. P. 2. p. 8. Barth. ad Phœbad. p. 48. sq. B. A.

*ZACHALIAS, ae, m. Babylonius, scripsit de gemmis ad Mithridatem regem. Plin. 37, 10. Zachalias Babylonius, in his libris, quos scripsit ad regem Mithridatem. P Fortasse idem, qui Zachias audit Appuleio. V. B. A.

ZACYNTHIUS, a, um, adj. Ζάκυνθος, ad Zacynthum pertinens, quea est insula in Ionio mari

noste. Virg. A. 3, 270. Jam medio appetit fluctu nemorosa Zacynthos. Ov. Her. 1, 87. alta Zacynthos. P Ap. Sil. 1, 275. est nomen viri proprium, qui Saguntum in Hispania condidisse fertur,

ZARA

*ZAGEIAE, arum, populi Africae, in Tröglo-dytica. Plin. 6, 29. ubi quartum Zageras habes. B. A.

*ZAGRUS, i, m. mons Mediae. Plin. 6, 27. B. A.

*ZAITA. V. v. sq. B. A.

*ZAITHA, ae, f. oppidum Mesopotamiae. Ammian. 13, 5. Vales. p. 360. (al. 12.) Ζαΐθα est Ptolemaeo, Ζαΐθη Zosimo. P Scribitur et Zaita. B. A.

*ZALATES, ae, m. vir impudicus et mollis, de quo Juvenal. Sat. 2, 164. Armenius Zalates cunctis narratur ephebus Mollior. B. A.

*ZALEUCUS, i, m. Ζάλευκος, legislator Locrensis. Cic. Att. ep. 6, 1. Id. de Leg. 1, 22. et 2, 6. Sen. ep. 90. med. Auson. profess. Burdig. 23. Sanxerit, et Locris dederit qua jura Zaleucus. P In Val. Max. 1, 2. Selencus male scribebatur. P De Zaleuco V. omnino acutissimum Bentleium, Dissertation upon the Epistles of Phalaris, p. 335. sq. B. A.

[ZÄMENSIS, e, adj. ad Zamam pertinens, nunc Zamora, urbem regiam, Numidiae caput, victoria Scipionis de Annibale illustrissimam. Ejus meminit Sall. Jug. 61, Liv. 30, 29., Sil. 3, 261. alioque. Inscr. ap. Grut. 364, 1. Coloni coloniae Aelianae Hadrianae Aug. Zamae regiae. Plin. 5, 4, 4. Zamense oppidum. Zamenses, ium, absolute, incolae hujus urbis. Auct. B. Afr. 92. Zamenses interim legatos de iis rebus ad Caesarem Uticam mitunt. F.]

ZAMIA, ae, f. detrimentum, jactura: a Graeco ζαμιά, et Dorico ζαμπα. Pl. Aut. 2, 2, 19. Nemini credo, qui large blandus dives pauperi: ubi manum injicit benigne, ibi onerat aliquam zamiam. Hypallage est, h. e. aliqua zamia pauperem onerat. P Zamiae ap. Plin. 16, 26, 44. dicuntur nuces pini arboris, quae maturescentes se dividunt: et appellationis ratio est, quia, nisi decerpantur, ceteras laedunt. Hard. rectius leg. azaniae ex MSS.

*ZAMNES, oppidum Aethiopiae, vel Aegypto Aethiopiaeque conterminum. Plin. 6, 29. B. A.

*ZAMOLSIUS vel Zamolxis, is, m. philosophus, Thrax. Appul. Apol. 290. 191. Elmenh. P Alius, inter Getas natus, servus Pythagorae ac discipulus, ad Aegyptios una cum eo penetravit, deinde eorum ritus in patriam deduxit, a suisque post mortem pro deo habitus. V. Herod. 4, 94. sq. Laert. 8, 2. Suid. et Etymol. Mag. in v. De eo silent Latinus auctores. Ceterum Zamoxis, Ζάλμοξις, potius scribendum, patet ex Varietate Lectionis in ed. Herod. Schweighaeuser. B. A.

*ZAMOLXIS. V. v. praec. B. A.

ZANCHĀ et Zanga, et Tzanga, ae, f. ζάρη, genit. calceamenti, quo pedes et media crura constringuntur, unde Italorum strigale, scilicet a ζαρπο, premo, constringo, et Latinorum stipo, as, et stigla, ae, pars aratri. Fibat autem ex pelle Partica, quae a Partibus molissima et delicatissima conficiebatur: videtur esse ab ζαρη, constringo: unde recentiorum Gallorum sanguis, cinctorum. Imp. Gall. ap. Treb. Claud. 17. Misi autem ad eum zanchas de nostris Partibus paria tria. Imp. Arcad. et Honor. Cod. Theod. 14, 10, 2. Usus tzangarum atque bracarum intra Urbem venerabilem nemini licet usurpare. Add. ib. Arcon. ad illud Hor. Sat. 1, 6, 27. Nam ut quisque insanus nigris medium impedit crux Pellibus: Nigris pellibus, inquit, zangis. Glos. Isid. Zanga, pellis.

ZANCLAEUS et Zanclēus, a, um, adj. ad Zanclē pertinens. Ov. Met. 13, 729. Sub noctem potitus Zanclae classis arena, h. e. Sicula. Id. Fast. 4, 499. et te, Zanclae Charybdi. Id. Met. 14, 47. Oppositamque petens contra Zanclae saxa, Rhegion ingreditur. Sit. 14, 48. Zanclae moenia, h. e. Messanae.

ZANCLE, es, f. Ζάγκη, Sicilia, a ζάγκη, id est a Saturni falce, quam poetæ fabulantur in Siciliam decidisse. Quam fabulam inde ortam putat Macr. Sat. 1, 8. extr., quod Sicilia in primis frugum fertilis sit. Saturnus autem primus putatur in Italia frugum usum invenisse. Ov. Met. 15, 290. Zanclē quoque juncta fuisse Italiae legitur, donec confina pontus Abstulit, et media tellure reppulit unda. P Eodem nomine appellata est etiam Messana ejusdem Siciliae urbs ad fretum, de qua Sil. 14, 48. Nec Vanciae gerunt obscuram moenia famam, Dextera quam tribuit posito Saturnia telo. Ov. Met. 14, 5. Liquerat et Zanclē, adversaque moenia Rhegi. Add. Sil. 1, 662. P *item oppidum Peloponnesi, in Messenia. Plin. 3, 5. B. A.

ZANCLEIUS. V. in ZANCLAEUS.

*ZAO, promontorium Galliae Narbonensis. Plin. 3, 4. ed. Hard. In ed. Elzev. deest haec vox. B. A.

*ZAPLUTUS, a, um, adj. ζαρπος, valde dives: a ζα particula intentiva, et ηλεῖον, divitiae. Petr. fragm. Trag. 37. Burm. Ipse nescit, quid habeat: adeo zaplatus est. Add. Nat. Tir. p. 157.

*ZAPAORTENON (genitiv.) occurrit ap. Justin. 41, 5. Urbem nomine Daram in monte Zaportenon condit. i. e. (fortasse) in regione Zaportene vel potius Apavortene. B. A.

*ZARA, ae, oppidum Armeniae minoris. Anton. Itin. B. A.

126